

INTERNET TILIDA EMOJI VA STIKERLARNING GRAMMATIK FUNKSIYASI

Mamadillayeva O'g'iloy Akbarovna

*Samarqand davlat pedagogika instituti tillar fakulteti o'zbek tili va adabiyoti
yo'nalishi 1-bosqich talabasi*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada o'zbek internet tilida emoji va stikerlarning grammatik funksiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi raqamli kommunikatsiya muhitida vizual belgilar nutqiy birlik sifatida qanday ishlatilishini aniqlashdan iborat. Telegram va boshqa ijtimoiy tarmoqlardan olingan matnlar asosida emoji va stikerlarning so'z o'rnini bosish, gapni ifodolash, intonatsion rang berish, dialogik reaksiya va grammatik bog'lovchi funksiyalari ko'rib chiqiladi. Natijalar ko'rsatdiki, vizual belgilar internet tilida faqat paralingvistik vazifani bajarmay, balki to'laqonli grammatik birlik sifatida ham ishlatiladi.*

Kalit so'zlar: *o'zbek tili, internet tili, emoji, stiker, grammatik funksiya, raqamli kommunikatsiya, polikod matn, paralingvistika.*

Аннотация: *В данной статье анализируются грамматические функции эмодзи и стикеров в узбекском интернет-языке. Цель исследования заключается в выявлении того, как визуальные знаки используются как речевые единицы в цифровой коммуникации. На основе текстов, собранных из Telegram и других социальных сетей, рассматриваются функции эмодзи и стикеров как замены слова, выражения предложения, придания интонационной окраски, диалогической реакции и грамматической связи. Результаты показывают, что визуальные знаки в интернет-языке выполняют не только паралингвистическую функцию, но и используются как полноценные грамматические единицы.*

Ключевые слова: *узбекский язык, интернет-язык, эмодзи, стикер, грамматическая функция, цифровая коммуникация, поликодовый текст, паралингвистика.*

Abstract: *This article analyzes the grammatical functions of emojis and stickers in Uzbek internet language. The aim of the study is to identify how visual signs are used as speech units in digital communication. Based on texts collected from Telegram and other social networks, the functions of emojis and stickers as word substitution, sentence expression, intonation coloring, dialogic reaction, and grammatical connector are examined. The results show that visual signs in internet language not only perform a paralinguistic function, but are also used as full grammatical units.*

Keywords: *Uzbek language, internet language, emoji, sticker, grammatical function, digital communication, polycode text, paralinguistics.*

KIRISH

Zamonaviy axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi internet aloqalarini tilshunoslik tadqiqotlarining dolzarb yo'nalishiga aylantirdi. Bugungi kunda Telegram, Instagram, Facebook va boshqa platformalarda o'zbek tilida yoziluvchi matnlar an'anaviy yozma nutqdan tubdan farq qiluvchi xususiyatlarga ega. Bu matnlarda so'zlar bilan bir qatorda emoji, stiker, GIF va boshqa vizual belgilar keng qo'llaniladi. Ushbu vizual komponentlar avvalo nutqning emotsional tusini kuchaytirish vazifasini bajaradi deb hisoblangan bo'lsa-da, so'nggi tadqiqotlar ularning grammatik funksiyalarga ham ega ekanligini ko'rsatmoqda [1: 45].

Internet tilining shakllanishida ikkita muhim omil — axborot almashinuvining yuqori tezligi va muloqotning multimodalligi — birinchi o'rinda turadi. Foydalanuvchilar minimal vaqt va harakat bilan maksimal ma'noni yetkazishga intiladilar. Natijada qisqartmalar, norasmiy shakllar va vizual belgilar tizimli ravishda paydo bo'lmoqda. O'zbek tilidagi internet muloqotida emoji va stikerlar nafaqat emotsional holatni ifodalovchi paralingvistik vositalar sifatida, balki so'z, ibora va hatto gap o'rnini bosuvchi to'laqonli grammatik birliklar sifatida ishlatilmoqda [2: 239].

Mazkur maqolada o'zbek internet tilida emoji va stikerlarning grammatik funksiyalari tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi — raqamli kommunikatsiya sharoitida vizual belgilar qanday grammatik vazifalarni bajarishini, ularning til tizimiga integratsiyasi qanday darajada ekanligini aniqlashdan iborat.

I. EMOJI VA STIKERLARNING INTERNET TILIDA O'RNI

1.1. Internet tili va polikod matn tushunchasi

Internet tili — bu raqamli muhitda shakllanuvchi, an'anaviy yozma va og'zaki nutq xususiyatlarini o'zida mujassam etuvchi alohida kommunikativ tizim. Ushbu tilda matnlar polikod (ko'p kodli) xususiyatga ega bo'lib, verbal va noverbal komponentlarning uyg'unlashuvidan tashkil topadi [3: 16]. Polikod matn tushunchasi ostida harflar, raqamlar, belgilar, rasmlar, animatsiyalar va boshqa vizual elementlar birgalikda ma'no hosil qiluvchi tizim tushuniladi.

O'zbek internet tilida polikod matnlar xususan Telegram, Instagram va WhatsApp platformalarida keng tarqalgan. Bu matnlarda lotin va kirill alifbolari aralash ishlatiladi, qisqartmalar va o'zlashmalar soni ortib bormoqda, emoji va stikerlar esa matnning ajralmas qismiga aylanmoqda [4: 358].

1.2. Emoji va stikerlarning lingvistik tabiati

Emoji (yaponcha "e" — tasvir, "moji" — belgi) — bu Unicode standartiga asoslangan kichik piktogrammalar to'plami. Stikerlar esa kattaroq, ko'pincha animatsiyali tasvirlar bo'lib, maxsus platformalar orqali yuboriladi. Tilshunoslik nuqtai nazaridan ular noverbal kommunikatsiya vositasi sifatida qaraladi, ammo so'nggi yillarda ularning lingvistik funksiyalari chuqurroq o'rganilmoqda.

Danesi (2016) emoji-larni "vizual til" deb atagan va ularning o'ziga xos grammatik tuzilishi borligini ta'kidlagan [5: 78]. Xalqaro tadqiqotlarda emoji va

stikerlar paralingvistik (nutqni qo'llab-quvvatlovchi) va lingvistik (mustaqil nutqiy birlik) funksiyalarga ega ekanligi isbotlangan [6: 16]. O'zbek tilidagi tadqiqotlar ham ularning semantik va pragmatik xususiyatlarini o'rganib, matnda so'z o'rnini bosishi mumkinligini ko'rsatgan [7: 3].

II. EMOJI VA STIKERLARNING GRAMMATIK FUNKSIYALARI

2.1. So'z o'rnini bosish funksiyasi (leksik-almashtirish funksiyasi)

Emoji va stikerlar internet tilida to'g'ridan-to'g'ri so'z o'rnini bosishi mumkin. Bu holda ular leksik birlik sifatida ishlatiladi va matnning propositional mazmunini o'zgartirmaydi. O'zbek tilidagi muloqotlarda quyidagi almashtirishlar keng uchraydi:

- 🗣️ (tasdiq) → "ha", "rozi", "bo'ldi", "albatta"
- 🗨️ (inkor) → "yo'q", "qarshi", "rad", "yoqtirmadim"
- ❤️ 📦 (sevgi) → "yaxshi ko'raman", "sevaman"
- 😊 (kulgu) → "kuldim", "yotvolib kuldim"

Tadqiqotlar ko'rsatdiki, tasdiq va inkor emojilari o'zbek tilidagi aniq leksik birliklar bilan izchil semantik moslikka ega [7: 3]. Masalan, 🗣️ emoji "ha" so'zi bilan 0,72 dan yuqori kosinus o'xshashligiga ega. Bu ularning leksik vazifani bajarishiga asos bo'ladi.

Stikerlar ham shunga o'xshash funksiyani bajaradi. Masalan, "choy ichaylik" degan stiker matnda "choy ichish" so'z birikmasi o'rnini bosishi mumkin. Bu holda stiker nafaqat emotsional, balki referentsial (ma'no ifodalovchi) vazifani ham bajaradi.

2.2. Gapni ifodolash funksiyasi (predikativ funksiya)

Emoji va stikerlar yolg'iz holda gap vazifasini bajarishi mumkin. Bu holda ular to'laqonli predikativ birlik sifatida ishlatiladi va matnning grammatik asosini tashkil etadi. O'zbek internet tilida quyidagi holatlar kuzatiladi:

1. Tasdiq gap: 🗣️ ("Ha, roziman")
2. Inkor gap: 🗨️ ("Yo'q, qarshiman")
3. Salomlashish: 🤝 ("Salom")
4. Xayrlashish: 🤝 😊 ("Xayr, salomat bo'ling")

Xalqaro tadqiqotlarda emoji-only (faqat emoji) muloqotda grammatik tuzilmalar paydo bo'lishi isbotlangan. Stamatov (2017) olib borgan tadqiqotda emoji ketma-ketliklarida agent-predikat-ob'ekt (SVO) tartibi kuzatilgan, bu ularning grammatik tuzilishi borligini ko'rsatadi [5: 35].

O'zbek tilida ham bu xususiyat namoyon bo'ladi. Masalan: 🏃♂️📦🏠 ("Uydan chiqdim") yoki 🍲🍴 ("Ovqatlanmoqdam") kabi kombinatsiyalar gap vazifasini bajaradi. Bu yerda birinchi emoji ob'ekt (agent), ikkinchisi esa harakat (predikat) vazifasida ishlatiladi.

2.3. Intonatsion rang berish funksiyasi (modallashtirish funksiyasi)

Emoji va stikerlar matnga intonatsion rang berish orqali uning illokutsion kuchini o'zgartiradi. Bu holda ular gapning grammatik modusini (tasdiq, so'roq,

buyruq, tilak) aniqlashda ishtirok etadi. Dresner va Herring (2010) emotikonlarni illokutsion kuch ko'rsatuvchi vosita sifatida o'rganib, ularning nutqiy akt sifatida ishlatilishini ko'rsatgan [6: 2].

O'zbek tilidagi misollar:

1. "Kel" + 😊 = Tilak modusi ("Kel, iltimos")
2. "Kel" + 😡 = Buyruq modusi ("Kel! Buyruq")
3. "Kel" + ? = So'roq modusi ("Kelasanmi?")
4. "Kel" + 😄 = Shaxsiy munosabat ("Kel, kulamiz")

Bu funksiya emoji va stikerlarni grammatik modallashtiruvchi (mood marker) sifatida ko'rsatadi. Ular matnning propositional mazmunini o'zgartirmaydi, lekin uning qanday qabul qilinishi (assertiv, direktiv, ekspressiv) belgilaydi.

2.4. Dialogik reaksiya funksiyasi (reaktiv funksiya)

Emoji va stikerlar dialogda javob qaytarish, reaksiya bildirish vazifasini bajaradi. Bu holda ular dialogik birlik sifatida ishlatiladi va so'zlashuvning navbatma-navbatligini ta'minlaydi. O'zbek Telegram muloqotlarida bu xususiyat alohida ahamiyatga ega:

A: "Bugun darsga bormayman"

B: 😊 ("Tushundim, roziman")

A: "Rahmat"

B: 🙏 ("Arzimaydi")

Bu yerda B ishtirokchisining javoblari to'liq emoji bilan ifodalangan va dialogik zanjirni uzatmagan. Tadqiqotlar ko'rsatdiki, reaktiv emojilar (responsive emotions) barcha emoji ishlatish holatlarining 32% ni tashkil etadi [5: 30]. O'zbek tilida bu ko'rsatkich yanada yuqori bo'lishi mumkin, chunki o'zbek madaniyatida nonverbal reaksiya (bosh irg'ish, ko'z qisish) an'anaviy muloqotda muhim o'rin tutadi.

2.5. Grammatik bog'lovchi funksiyasi (sintaktik funksiya)

Emoji va stikerlar matndagi gaplar va qismlar orasida bog'lovchi vazifasini bajarishi mumkin. Bu holda ular sintaktik bog'lovchi (conjunction) sifatida ishlatiladi. Danesi (2016) emoji-larni tinish belgilari analogi sifatida ko'rib, ularning "mood breaks" (kayfiyat uzilishi) va "mood finales" (kayfiyat yakuni) funksiyalarini aniqlagan [6: 8].

O'zbek tilidagi misollar:

1. Gaplar orasida bog'lovchi: "Men keldim 😊 Siz keldingizmi ? "

Bu yerda 😊 gapni tugatishni, ? yangi gapni boshlashni anglatadi.

2. Shart-unday gaplarda: "Agar yomg'ir yog'sa ☔ ☐ Uyda qolamiz 🏠"

☔ ☐ shart qismini, 🏠 natija qismini ifodalaydi.

3. Sabab-oqibat gaplarda: "U kasal 😞 Darsga kelmadi 🚫"

😞 sababni, 🚫 oqibatni ko'rsatadi.

Bu funksiya emoji va stikerlarni faqat emotsional belgilar emas, balki matnning grammatik tuzilishini tashkil etuvchi sintaktik vositalar sifatida ko'rsatadi.

III. EMOJI VA STIKERLARNING GRAMMATIK FUNKSIYALARINING TASNIFI

3.1. Funksiyalar tasnifi

Yuqorida tahlil qilingan xususiyatlar asosida emoji va stikerlarning grammatik funksiyalarini quyidagicha tasniflash mumkin:

1. Leksik funksiya: So'z o'rnini bosish (🏠 = "ha")
2. Predikativ funksiya: Gapni ifodolash (🏠♂🏠 = "Uydan chiqdim")
3. Modallashtirish funksiyasi: Intonatsion rang berish (😊 = tilak, 😡 = buyruq)
4. Dialogik funksiya: Reaksiya bildirish (🏠 = "tushundim")
5. Sintaktik funksiya: Grammatik bog'lovchi (🏠🏠 = shart, 🏠 = natija)

3.2. O'zbek tiliga xos xususiyatlar

O'zbek tilida emoji va stikerlarning grammatik funksiyalari quyidagi xususiyatlar bilan ajralib turadi:

1. Tilning agglutinatív tuzilishi: O'zbek tili qo'shimchalar orqali grammatik munosabatlarni ifodalaydi. Emoji ham shu printsipga mos ravishda kombinatsiyalarda ishlatiladi. Masalan: 🏠+🏠♂🏠 = "Uyga keldim" (joy + harakat).

2. SOV tartibi: O'zbek tida so'z tartibi Ergative-Agent-Predikat-Ob'ekt (SOV) bo'lib, emoji kombinatsiyalarida ham bu tartib saqlanadi: 🏠🍲🍴 ("Odham ovqat yedi").

3. Madaniy kontekst: O'zbek madaniyatiga xos stikerlar (masalan, dasturxon, choynak, do'ppi kabi milliy belgilar) aniq ma'nolarni ifodalaydi va matnda so'z o'rnini bosadi.

IV. XULOSA

O'zbek internet tilida emoji va stikerlar faqat paralingvistik vositalar emas, balki to'laqonli grammatik birliklar sifatida ishlatiladi. Ular quyidagi grammatik funksiyalarni bajaradi:

1. Leksik funksiya — so'z va ibora o'rnini bosish;
2. Predikativ funksiya — gapni mustaqil ifodolash;
3. Modallashtirish funksiyasi — matnga intonatsion va modal rang berish;
4. Dialogik funksiya — so'zlashuvda reaksiya bildirish;
5. Sintaktik funksiya — matndagi qismlar orasida bog'lovchi vazifasini bajarish.

Bu funksiyalar emoji va stikerlarning o'zbek tilining grammatik tizimiga integratsiyasini ko'rsatadi. Raqamli kommunikatsiya rivojlanishi bilan ularning grammatik rollari yanada kengayishi kutilmoqda. Kelajak tadqiqotlarida emoji va stikerlarning morfologik xususiyatlari (shakl o'zgarishi, ko'plik kategoriyasi va h.k.) chuqurroq o'rganilishi lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Otajonova D.B. Nutqiy internet aloqa vositalarining o‘ziga xos xususiyatlarining lingvistik talqini // Xorijiy lingvistika va lingvodidaktika. – 2024. – № 6 (2). – S. 239-248.
2. Otajonova D.B. Virtual muloqot muhitida nutqni obro‘sizlantirish strategiyasi: tilshunoslik va sud-lingvistik ekspertiza muammolari: ... filol. fan. doktori (DSc) dissertatsiyasi. – Buxoro, 2025. – 350 s.
3. Abdullayeva A.B., Tuxtahodjayeva Z.T. Linguistic Features of Internet Texting in Uzbek Language // European International Journal of Philological Sciences. – 2025. – Vol. 05, Issue 04. – P. 16-21.
4. Mavlanova N.T. Comparative Analysis of Emoji, GIF, and Sticker Usage in English and Uzbek Social Media Communication // Next Scientists. – 2026. – № 3.
5. Stamatov E.G. Do emoji use a grammar? Emergent structure in non-verbal digital communication: Master Thesis. – Tilburg: Tilburg University, 2017. – 57 p.
6. Herring S.C., Ge-Standryk J. Emoji and Illocutionarity: Acting On, and Acting As, Language // Structures in discourse: Studies in interaction, adaptability, and pragmatic functions. – John Benjamins, 2023. – P. 1-25.
7. Til va adabiyot.uz. Internet tili va yoshlar leksikoni o‘zaro ta’siri // Til va adabiyot.uz elektron jurnali. – 2024. – № 20.
8. Dresner E., Herring S.C. Functions of the nonverbal in CMC: Emoticons and illocutionary force // Communication and Information Sciences. – 2010. – Vol. 10. – P. 45-56.
9. Filologiya va pedagogika. O‘zbek tildagi Telegram ijtimoiy tarmog‘ida raqamli muloqotda qo‘llaniladigan e’tibor qaratish vositalarining pragmatik xususiyatlari // Filologiya va pedagogika ilmiy jurnali. – 2026. – № 4. – S. 16-21.
10. Til va adabiyot.uz. Tasdiq va inkor emojilarining o‘zbek tilidagi semantik identifikatsiyasi // Til va adabiyot.uz elektron jurnali. – 2026. – № 3. – S. 3-son.